

Mirjana
Petković

VREDNOTE MLADIH IN VSEŽIVLJENJSKO IZOBRAŽEVANJE

*Pogled mladih na vseživljenjsko izobraževanje
in iskanje prihodnosti*

POVZETEK

Avtorica se v prispevku sprašuje, kakšen odnos imajo mladi v Sloveniji do vseživljenjskega izobraževanja v povezavi z oblikovanjem lastnih življenjskih ciljev. Kaj mladostnike motivira, da se nenehno izobražujejo? Kako se odločajo o prioritetah? Kakšna znanja potrebujejo, da se pravilno odločajo tudi glede svojega učenja? In kako se potrebe in motivi za vseživljenjsko izobraževanje pri mlajših odraslih povezujejo z vrednotami. Pri svoji raziskavi in razmišljanjih se naslanja na Lendgranovo teorijo permanentnega izobraževanja, ugotavlja prevladujoče vrednote mladih in išče povezavo z njihovo pripravljenostjo za vseživljenjsko izobraževanje.

Ključne besede: vrednote, motivi, vseživljenjsko izobraževanje, mlajši odrasli

Pri iskanju znanja postaja človek sam sebi učitelj in mentor.

V današnjem času so potrebe po izobraževanju bolj navzoče kot pred tridesetimi ali več leti. Potreba po pridobivanju novih znanj, vrednot in pogledov je stalna, ne glede na to, ali se tega zavedamo ali ne. Tehnološki in družbeni razvoj nas nagovarjata, da smo nenehno v stiku s svetom, ki postaja globalni in se širi prek lokalnih in nacionalnih meja. Zanima nas, kakšen odnos imajo mladi v Sloveniji do vseživljenjskega izobraževanja v povezavi z oblikovanjem lastnih življenjskih ciljev. Kaj mladostnike motivira, da se nenehno izobražujejo? Kako se odločajo o prioritetah? Kakšna znanja potrebujejo, da se pravilno odločajo tudi glede svojega učenja? Pri iskanju vsega tistega, kar mora človek sproti znati, postaja sam sebi učitelj in mentor.

Vseživljenjsko izobraževanje je osebni proces. V njem se povezujejo šolanje in vsakdanji vtisi ter informacije. Vsak jih po svoje miselno predela in poveže med seboj. Upravičeno se vprašamo, ali so vsi ljudje sposobni, da uberejo samostojne poti do znanja? V prispevku bom poskušala odgovoriti na nekatera od teh vprašanj. Pri tem se bom najprej osredotočila na vrednote mladih v Sloveniji na prehodu tisočletja, ki so bile v obliki povzetkov objavljene v raziskavi Vrednote mladih. Najpomembnejše vrednote bom izpostavila kot možne cilje slovenske mladine in v dosego teh ciljev vključila vseživljenjsko izobraževanje (Lengrand, 1976). Vseživljenjsko (ali permanentno) izobraževanje v tem prispevku obravnavam predvsem z vidika zavestnega odločanja kot namero in dejavnost posameznika, da se izobražuje ne

Naša svoboda izbire je zavezujoča. Z odločitvijo o aktivnem oblikovanju lastnega življenja in s pripravljenostjo sodelovati v družbi vnaprej sprejemamo posledice naše odločitve: izobraževati se, sodelovati, usposabljanje se za komunikacijo, izpostaviti svoje mnenje, sprejemati argumente nasprotnih mnenj, usklajevati mnenja, pogajati se, delovati in z miselno refleksijo obravnavati izzive našega okolja. Osebnostno razvit človek ohranja ravnotežje tudi v informacijski družbi rizika in sprememb na račun svojega notranjega etičnega, čustvenega in vrednostnega ravnotežja.

glede na obliko izobraževanja, ki si jo izbere. Pod pojmom »neformalno izobraževanje« razumem vse vrste izobraževanja, ki niso institucionalno tako organizirane, da ob koncu izobraževanja posameznik pridobi neko spričevalo, diplomu ali potrdilo. V urbanem okolju (s pomočjo nove tehnologije pa tudi v drugih okoljih) je neformalno izobraževanje zelo razpršeno pridobivanje informacij s pomočjo medijev, spletnih strani, knjig in tiska, razstav, potovanj in nasploh raznih stikov med ljudmi. Pojmovanje neformalnega izobraževanja je poleg raznolikosti poti tudi vsebinsko zelo razpršeno. Narekujejo ga nerešeni problemi, potrebe življenja in dela, osebna rast in ustvarjanja.

LENGRANDOVA IZHODIŠČNA HIPOTEZA

Paul Lengrand, eden prvih teoretikov o permanentnem izobraževanju, v šestdesetih letih prejšnjega stoletja povezuje vseživljenjsko izobraževanje s pravico »biti človek.« Meni, da je pravica do »biti človek« tudi dolžnost »biti človek«. Vsak od nas je »prisiljen k avtonomiji in s tem obsojen na svobodo ... Človek je danes postavljen pred izbiro, da bodisi pa-

sivno spremlja (znanstvene)² doktrine ali aktivno raziskuje«. V vsaki demokratski družbi ima posameznik določeno stopnjo svobode pri opredelitvi svoje vloge v družbi. Lengrand v nadaljevanju ugotavlja: »Cena je izobraževanje ... Danes nihče več ne more biti filozof, pesnik ali državljani (le) na osnovi pooblastila«. Naslednji korak je svoboda izbire: kako določiti konkretne cilje in kako jih uresničiti. Kaj je tisto, kar nas nagovori in spodbudi, da se odločimo za tvorno sodelovanje in oblikovanje lastnega življenjskega načrta in izobraževalnega načrta ter pri tem dosežemo samouresničevanje? Maslow je potrebe po samouresničevanju uvrstil v sam vrh temeljnih psihosocialnih potreb, prirojnih vsakemu človeku. Te potrebe naj bi posameznik zadovoljeval kot nadgradnjo vseh prehodnih potreb (po varnosti, socialni pripadnosti, ljubezni, spoštovanju in samospoštovanju, odkrivanju neznanega in potrebi po lepem). Vrednote so nadgradnja prirojnih temeljnih psihosocialnih potreb, razlikujejo se med okolji in ljudmi. Ljudje jih pridobivajo z učenjem, naknadno in sproti. Kako današnja mladina zadovoljuje potrebe po samouresničevanju preko svojih vrednot? Kakšne so vrednote današnjih mladostnikov?

VREDNOTE MLADIH V SLOVENIJI NA PREHODU TISOČLETJA

V slovenski raziskavi »Mladina 2000« najdemo odgovore mladih v starosti od 15 do 29 let o tem, kako pomembne so zanje posamezne vrednote. Svoje odgovore so podali glede na vnaprej pripravljen seznam vrednot, ki je razviden iz tabele 1. Iz odgovorov sledi, da slovenska mladina visoko ceni zdravje, resnično prijateljstvo, družinsko življenje, mir v svetu

Biti človek je pravica, je pa tudi dolžnost!

Smo res na prehodu iz družbe »imeti« v družbo »biti«?

Tabela 1: Vrednote mladih v Sloveniji na prehodu tisočletja (Miheljak idr., 2000)

Vrednota	sploh ni pomembna	malo pomembna	srednje pomembna	dokaj pomembna	zelo pomembna
zdravje	0,2	0,3	2,2	11,0	86,3
resnično prijateljstvo	0,2	0,5	3,1	18,7	77,6
družinsko življenje	0,5	1,3	7,7	21,2	69,3
mir v svetu brez vojnih konfliktov	1,1	2,0	9,5	21,8	65,6
svoboda delovanja	0,4	1,3	8,9	24,5	64,9
varovanje narave	0,5	1,2	11,9	31,1	55,2
uspeh v šoli, poklicu	0,4	1,6	8,9	35,8	53,3
živeti v miru s seboj	5,1	8,1	14,3	23,3	49,2
varnost mojega naroda pred sovražniki	1,6	3,9	15,2	31,4	47,9
red in stabilnost v družbi	0,4	2,3	13,7	44,9	38,7
svet lepega, narava, umetnost	1,4	5,4	25,0	38,2	30,0
kreativnost, originalnost, fantazija	2,6	8,6	31,7	33,9	23,2
vzdrževanje tradicionalnih vrednot	2,0	10,3	29,5	37,1	21,1
vznemirljivo življenje	2,5	8,8	36,2	32,5	19,9
materialne dobrine	2,0	8,9	33,5	36,0	19,6
biti avtoriteta, voditelj	9,6	25,4	36,6	21,5	6,9
imeti moč nad drugimi	24,8	31,3	28,7	11,1	4,2

Vir: Miheljak Vlado in skupina avtorjev, *Mladina 2000. »slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje«*, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej, 2002, str. 54

brez vojnih konfliktov in svobodo delovanja. Mladina je uspeh v šoli in poklicu uvrstila na sredino lestvice, medtem ko je materialnim dobrinam dodelila majhen pomen. Ob tem lahko pomislimo na knjigo Erika Fromma *Biti ali imeti*, ki oznanja prehod med družbenimi vrednotami industrijske družbe (»imeti«) in informacijske družbe (»biti«).

Če izhajamo iz te lestvice vrednot, ugotovimo, da je za mlade torej najpomembnejša vrednota zdravje. Pričakovati bi bilo, da ima zdravje kot vrednota velik pomen pri populaciji srednje generacije ali starejših. Zato je ta pojav nekoliko nenavaden za generacijo mladih. V nadaljevanju bom poskušala osvetliti razloge za tako visoko uvrstitev zdravja na

lestvici vrednot pri mladih.

Zakaj postavljajo mladi zdravje tako visoko na lestvici vrednot? Pojav lahko pojasnimo z več dejavniki. Spričo velikih sprememb na prehodu v informacijsko družbo se ljudje počutijo ogrožene. Potreba po varnosti je pri večini ljudi načeta in se kaže v raznih oblikah socialne patologije (droge, alkohol, družinska agresija in heteroagresija, adrenalinski športi itd.). Vladni ukrepi v devetdesetih letih prejšnjega stoletja za spodbujanje mladinskega športa (graditve športnih objektov, spodbujanje delovanja športnih društev, dodatne rekreativne športne ponudbe v šolah) so mlajšim generacijam ponudili številne možnosti zdravega življenja in za odvajanje napetosti.

Mladi želijo ohraniti zdravje kot pogoj za kakovostno življenje. Vendar zagotavljanje dobrega zdravja spodbuja mlade k pridobivanju znanj in veščin, ki naj bi omogočale zdravo življenje. Ukvarjanje s športom in rekreacijo, urejanje zunanjega videza in osveščanje o zdravi prehrani so le nekatere aktivnosti, ki jih mladi izvajajo za dobro fizično počutje. Še več, sledeč starim Grkom »zdrav duh v zdravem telesu« mladi izkoriščajo vse večjo ponudbo različnih izobraževanj za duševno zdravje, kot so na primer tečaji joge, meditacije in podobno, ki so k nam prispeli z Daljnega vzhoda. Izbira je velika in, kot je povedal Paul Lengrand, mladina ne more več slediti nekdanjim vrednotam svojih staršev, postavljena je pred nujnost izbora. Zaradi novih pogojev življenja stare vrednote tudi staršem ne ustrezajo več in z njimi težko preživijo, privilegij izbora pa zamudijo.

Ravno tako je k nam že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja iz razvitih zahodnih držav začel prihajati splošni trend »kulta zdravega in idealnega telesa«.

Ne smemo zanemariti tudi medgeneracijskega vpliva. Zaradi padanja rodnosti se slovensko prebivalstvo vse bolj stara, zato so generacije starejših številčneje v primerjavi z manj številno generacijo mladih. Generaciji starejših pa je zdravje bistven pokazatelj kakovosti življenja. V stiku z mladimi delno prenašajo svoje vrednote.

V zadnjem desetletju se tudi mediji (TV, ra-

dio, časopisi) v Sloveniji bolj posvečajo problematiki zdravja in zdravega načina življenja bodisi v skladu z medicinsko znanostjo ali različnimi alternativnimi oblikami zdravljenja. Ravno tako so odmevne oddaje, ki obravnavajo institucionalne poskuse zmanjševanja pravic do zdravstvenega varstva, kar vpliva na oblikovanje vrednot mladih. Tako se mladi ob znanju, ki ga dobijo s formalnim izobraževanjem, še dodatno izobražujejo po neformalnih poteh in uresničujejo vrednote, za katero menijo, da je njihova prioriteta na lestvici vrednot. Vendar vrednote niso nekaj stalne-

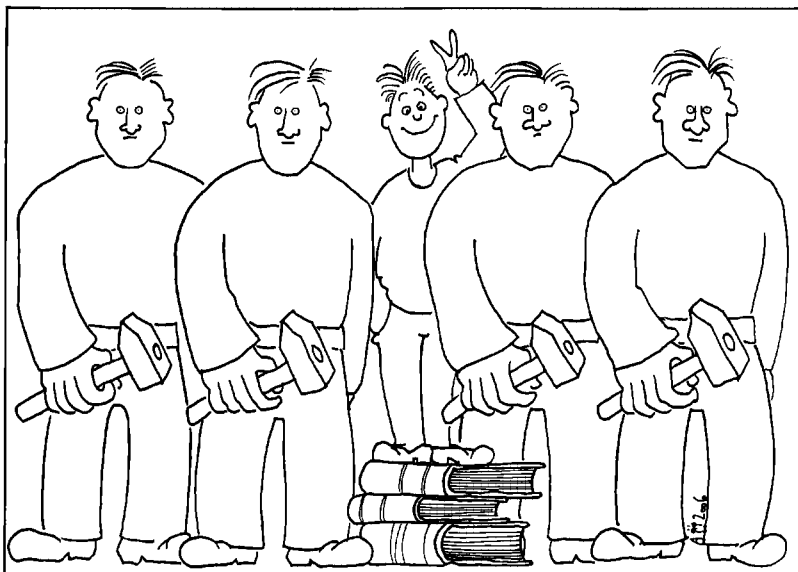
Tabela 2: Zainteresiranost mladih za zdravje, socialno varstvo, prijateljstvo, izobraževanje in poklic

ZDRAVJE IN SOCIALNO VARSTVO (revščina, brezposelnost) (N = 748)	
me ne zanima	56 (8 %)
me malo zanima	114 (15 %)
me srednje zanima	243 (32 %)
me precej zanima	194 (26 %)
me zelo zanima	141 (19 %)

PRIJATELJSTVO (N = 745)	
me ne zanima	3 (0,4 %)
me malo zanima	6 (0,8 %)
me srednje zanima	35 (4,7 %)
me precej zanima	159 (21,3 %)
me zelo zanima	542 (72,8 %)

ŠOLA IN IZOBRAŽEVANJE (N = 752)	
me ne zanima	37 (4,9 %)
me malo zanima	129 (17,2 %)
me srednje zanima	265 (35,2 %)
me precej zanima	239 (31,8 %)
me zelo zanima	82 (10,9 %)

SLUŽBA IN POKLIC (N = 753)	
me ne zanima	41 (5,4 %)
me malo zanima	68 (9 %)
me srednje zanima	171 (22,8 %)
me precej zanima	287 (38,1 %)
me zelo zanima	186 (24,7 %)

ga v družbi. Tudi pri mladih zdravje ni več samoumevno. Spričo krize drugih vrednot se ljudje vedno več posvečajo svojemu telesu. Poznejša raziskava v Sloveniji *Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju*³ je nakazala rahel premik vrednot med mladimi. Podatki niso popolnoma primerljivi,⁴ toda kažejo na zmanjšanje pozornosti mladih pri vrednoti »zdravje« (tabela 2).

Pozornost mladih ni več tako intenzivno usmerjena v področje zdravja. Bolj jih zanima prijateljstvo. Gojenje socialnih stikov je v žarišču pozornosti najmlajše generacije mladih. Šola, izobraževanje⁵ in uspeh v poklicu

jih manj zanimajo, kar je razumljivo. Mladostniki v starosti od 12 do 17 let so tudi sicer čez dan obremenjeni s šolo in se jim ta obveznost verjetno zdi samoumevna. Kaže, da je tudi zaposlitev zanje časovno odmaknjena in ukvarjanje z bodočim poklicem ni predmet, o katerem bi veliko razmišljali. Vendar je raziskava pokazala, da mlajša generacija mladostnikov meni, da so o možnostih zaposlitve dobro poučeni (tabela 3).

Povezavo med izbiro poklica in izobraževalnimi možnostmi bi na tem mestu najprej preučili pri generaciji, ki je pred izbiro visokošolskega študija. Nesmiselne bi bile primerjave

Generacija mladih, ki se pripravljajo za vpis na visokošolski študij, se je znašla pred dejstvom, da diploma ne pomeni hkrati tudi zaposlitve. Zato se že pred vpisom temeljito pripravljajo na oblikovanje poklicnega cilja. Sodeč po razpravah v medijih, ki so intenzivnejše pred informativnimi dnevi za vpis na fakultete, lahko sklepamo, da si mladi želijo veliko več informacij o ponudbi izobraževalnih programov in potrebah po zaposlitvi. Do odgovorov so kritični in zahtevni. Želijo več prakse in uporabnih znanj v izobraževalnem procesu. S tem želijo po končanem terciarnem izobraževanju opravljati poklic, za katerega bi morali biti usposobljeni. Poizvedujejo, kaj družba (gospodarstvo in negospodarstvo) potrebuje in kje lahko vsak posameznik uresniči svoje sposobnosti.

Tabela 3: Kako dobro so mladostniki seznanjeni z možnostmi zaposlitve?

MOŽNOSTI ZAPOSLOTITVE (N = 736)	
ni seznanjen/a	36 (5 %)
malo seznanjen/a	111 (15 %)
srednje seznanjen/a	255 (35 %)
precej seznanjen/a	225 (31 %)
zelo seznanjen/a	109 (14 %)

Vir: Prirejeno po podatkih raziskave Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju, 2005.

o poklicnih izobraževalnih ciljih med mladostniki v starosti 12 do 17 let in mladostniki, ki so pred vpisom na fakultete.

V zadnjih letih postaja generacija mladih vse aktivnejša pri oblikovanju lastnih življenjskih ciljev. Po obdobju pasivnega prilagajanja razmeram v družbi so mladi začutili odgovornost do lastne prihodnosti.

V obdobju po letu 1991, ko je Slovenija postala samostojna država s tržnim gospodarstvom, je proces privatizacije pomenil tudi postopno oblikovanje trga delovne sile. Tako imenovano prehodno obdobje, v katerem se je Slovenija znašla, je pomenilo naraščajočo negotovost. To negotovost je bilo zaznati v gospodarstvu, na področju zaposlovanja, v politiki, med prebivalci. Preselila se je iz globalnega sveta na lokalno raven. Razvojni cilji Slovenije še niso bili izoblikovani in državne institucije so se morale ukvarjati z novo zakonodajo, zagotavljanjem pogojev za vstop Slovenije v Evropsko unijo. Nastala je nekakšna praznina, v kateri so bili mladi na nek način prepuščeni sami sebi. Niso zaznali signalov, ki bi jim pomagali pri orientaciji. Lastno prihodnost so morali oblikovati na informacijah, ki so bile negotove. Ta orientacijski vakuum so mladostniki doživljali kot negotovost današnjega sveta, zato je bilo zaznati določeno apatijo in brezciljnost v generaciji mladih. Vse bolj je čutiti, da živimo v družbi rizika, družbi sprememb in odnose gradimo na medsebojnem zaupanju.

Dobro desetletje pozneje sta stekla dva vzporedna procesa, ki sta mladostnikom vzbudila zanimanje za lastno prihodnost. Na državni ravni so se začele razprave o oblikovanju strateškega razvoja Slovenije. Kljub temu, da strategija še ni sprejeta, že samo dejstvo,

da se o njej razpravlja, mladim pomeni, da imajo (so)govornika. Drugi proces, ki se je v evropskih državah začel še pred pobudo o oblikovanju slovenske razvojne strategije, se nanaša na prenavo univerzitetnih programov po bolonjskem modelu. Ta predvideva večjo samostojnost in samoiniciativnost študentov pri študiju, več prakse in oblikovanje individualnih profilov, ki bodo zaposljivi. Na ta način se institucionalno poskuša zaveziti negotovost, ki lahko osvobaja posameznika pa tudi postavlja pred zahtevne življenjske odločitve.

Mladi postopoma z vključevanjem preko medijev posredno sooblikujejo slovenski družbeni prostor in se kot bodoči oblikovalci razvoja slovenske družbe pripravljajo na svojo vlogo. Vedno bolj izkoriščajo možnosti izbiranja, podprte tudi z globalizacijo. Samostojno in pravilno odločanje je pričakovana osebna lastnost in sposobnost za vseživljenjsko izobraževanje.

Mladim je največja vrednota priateljstvo!

Mlajša generacija aktivno oblikuje osebne življenjske cilje.

OBLIKOVANJE OSEBNEGA ŽIVLJENJSKEGA NAČRTA PRI MLADIH IN VSEŽIVLJENJSKO IZOBRAŽEVANJE

Kot je ugotovil Paul Lengrand, je vsak posameznik prisiljen izbirati med različnimi potmi v življenju. Obsojen je na avtonomijo izbora tako, da se že od otroštva odloča o bodočem poklicu,⁶ kasneje o načinu življenja, stilu, delovni karieri. Proces odločanja ni vedno lahek in zahteva postavljanje življenjskih prioritiet. V času šolanja so prioritete vezane predvsem

Paradoksalno, toda v družbi tveganja gradimo odnose na medsebojnem zapupanju.

na izbiro poklica ter usklajevanje med časom za učenje in prostim časom. Med odraščanjem pa se prostor odločanja vse bolj širi.

Ana Kranjc pravi: »Čimbolj se povečuje spoznavno bogastvo posameznika, tem bolj se množijo njegove potrebe.«⁷ Torej si posameznik postavlja prioritete v odvisnosti od življenjskega obdobja, v katerem živi. Nekateri se odločijo za graditev delovne kariere takoj

po končanem šolanju, drugi si na prvo mesto postavijo družino ali partnerstvo, tretji zopet družabno življenje in potovanja.

Če se osredotočimo na generacijo mladih, se prva pomembna stopnica pri oblikovanju osebnega načrta začne že pri izbiri srednje šole, ki nakazuje izbiro poklica. Ko mladostnik prepozna svoje želje in sposobnosti, išče pot za nadaljnje šolanje v srednji šoli. Prav mreža srednjih šol predstavlja v Sloveniji ozko grlo. Na gimnazije je vedno večji pritisk, da bi vpisale več dijakov oziroma da bi se odpirale nove. Široka splošna izobrazba gimnazije odpre vse poti za naprej in je temeljita pod-

laga za vseživljenjsko izobraževanje. Če nadaljuje šolanje v gimnaziji, se mlademu še ni potrebno odločati o poklicu, to odloži kar za nekaj let, ko je bolj zrel in ima več podatkov o sebi in prihodnosti. Po gimnaziji ima odprte vse oblike terciarnega študija, zato ni dvoma, da bo izpolnil svoj osebni načrt, ki si ga je zastavil.

Mladi se odločajo za krajše izobraževanje (abiturienske tečaje, višje šole) ali za daljši univerzitetni študij. Terciarni nivo šolanja ima vedno več različic. V nadaljevanju nastopi faza preverjanja, ali opravljanje izbranega poklica pomeni uresničitev njegovih želja, doseganje zastavljenega prvotnega cilja. Bolj omejene možnosti imajo mladi, ki pristanejo v skrajšanih poklicnih šolah ali v triletni

poklicni šoli. Te šole večinoma usposablajo pod ravnijo funkcionalne pismenosti. Največji manko tega dela mladine je, da se niso sposobni naprej vseživljenjsko učiti, kajti to učenje je samostojno izobraževanje, niti se ne morejo ustrezno odzivati na pogoje življenja in zahtevnost okolja.

Delo je pomemben del in ima glavni vpliv na vseživljenjsko izobraževanje. Preverjanje, ali je nekdo izbral pravi poklic, se lahko zamakne do prve zaposlitve ali pa še za dlje.⁸ Kadar posameznik ugotovi, da je izbral pravi poklic, v katerem uživa, raste in se osebnostno razvija, to zanj predstavlja pomemben vir zadovoljstva. Zato je pomen zadostnega števila kvalitetnih informacij pred odločitvijo o poklicu za mladostnika ključnega pomena. Te informacije posameznik pridobiva v glavnem po neformalni poti: doma, na potovanjih, z opazovanjem ljudi v okolju, iz medijev itd.

Izbira poklica in poznejša možnost zaposlovanja sta dve različni, a medsebojno povezani področji oblikovanja mladostnikovih življenjskih prioritet. V raziskavi »Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju« so mlade vprašali, na koga bi se najprej obrnili, če bi potrebovali informacije o možnostih zaposlitve (tabela 4).

Iz odgovorov je razvidno, da so glavni viri informacij glede možnosti zaposlovanja internet, starši in svetovalnica za mlade. Kako prepoznati kvalitetne informacije? Kako se odločati in odločiti? Mladostniki se očitno ne poslužujejo le enega vira informacij. Internet in svetovalnica za mlade sta vira, h katerima se mladostnik obrača, vendar ga ne pozna tako kot starši in sorodniki. V teh primerih lahko govorimo o objektivnih virih. Za dostop do teh virov mladostniki potrebujejo določena temeljna znanja, kot so uporaba interneta, vedenje o svetovalnici za mladostnike, komunikacijske sposobnosti in podobno.

Le v tretjini primerov bi se posameznik za informacije o možnostih zaposlitve obrnil na starše, ki so subjektivni vir. Vendar ugo-

Vpis v gimnazijo pomeni odložitve odločitve o bodočem poklicu.

tavljam, da oblikovanje življenjskih prioritete ni le domena izobraževanja (formalnega in neformalnega), temveč tudi del vzgoje in osebnostnega razvoja. Pri mladostniku je potrebno vzgojiti sposobnost opazovanja lastnih spretnosti, nagnjenj, interesov in sposobnosti. Ko vzgojitelji (učitelji, profesorji) in starši opazijo posamezne kvalitete pri mladostniku, je prav, da ga spodbujajo k osebnostnemu razvoju teh kvalitete (samoiniciativnosti, samostojnosti, stresne odpornosti, komunikacijskih sposobnosti itd.) in ga pravilno usmerjajo, da se prilagaja pogojem življenja v informacijski družbi. Razvijajo posameznikovo radovednost, ki ga spodbuja k izobraževanju in pridobivanju informacij. Pri oblikovanju življenjskih prioritete tako mladostniku pomagajo k lažji odločitvi.

Pomembno je, kaj ljudi privlači in kaj odbija, na razpolago ima vsak vedno več možnosti. Tudi po diplomah v visokem šolstvu se diplomanti zaposlujejo na sorodnih ali večasih tudi zelo različnih področjih dela in se tam hitro izpopolnjujejo. Uživajo v novem in drugačnem, vseživljenjsko izobraževanje jim je podlaga za to pot.

SKLEPNE MISLI

Oblikovanje prioritete v življenju je proces, ki je podvržen stalni skušnjavi po spremembi prioritete. Življenjske prioritete si posameznik zastavlja v različnih življenjskih obdobjih. Ugotavljali smo, katere vrednote so za mladostnike v Sloveniji najpomembnejše. Ugotovili smo, da se je lestvica vrednot mladih nekoliko spremenila v zadnjih petih letih. Podlaga za vseživljenjsko izobraževanje je ustrezna šolska izobrazba. Zahtevani minimum za to, da se zna človek pozneje samostojno izobraževati tudi po neformalnih poteh, je za večino vseživljenjskega izobraževanja dokončana vsaj štiriletna šola in dovolj široka znanja. Tako je tudi osebnostno dovolj razvit. Opazovali smo postavljanje življenjskih prio-

Tabela 4: Viri informacij za mlade o možnostih zaposlitve

VIRI INFORMACIJ O MOŽNOSTIH ZAPOSLOTIVE (N = 695)	
78	psihologinja, šolska svetovalna služba
114	svetovalnica za mlade (info točka)
11	telefon za pomoč v stiski (SOS telefon)
17	učitelj/ica, ki mu/ji zaupam
4	prijatelj/ica (sošolec/ka)
164	starši
21	sestra/brat
5	drugi sorodnik/ica (tudi babica, dedek)
4	duhovnik/redovnica
192	internet
76	časopis/televizija
7	knjiga
2	zdravnik
25	to me ne zanima
40	neveljavni odgovori

Vir: Prirejeno po podatkih raziskave »Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju«, 2005

ritet mladih na področju izbire poklica, izobraževalnih programov in načina pridobivanja informacij o možnostih zaposlitve. Zanimalo nas je, kaj mladostnika motivira za oblikovanje prioritete in kako v življenjski načrt vključuje izbiro poklica in možnosti zaposlitve. Ugotovili smo, da so ponudbe izobraževalnih programov v današnjem času zelo pestre in segajo prek državnih meja. Vedno več mladih študira v tujini. Okolje oblikuje sistem vrednot, pogoji življenja ga naprej spreminjajo.

Mladostniki se za informacije o možnostih zaposlitve, ki so eden pomembnih dejavnikov za izbiro poklica, najpogosteje obračajo na internet, svetovalnico za mlade in starše. Ugotovili smo, da je potrebno okrepiti vlogo staršev in vzgojiteljev pri spodbujanju

Internet, starši in svetovalnica za mlade so glavni viri pridobivanja informacij o možnostih zaposlovanja.

mladostnikovih interesov, stališč in sposobnosti, ki so pogoj za izbiro njegovega bodočega poklica.

Pri vseživljenjskem izobraževanju je človek prepuščen sam sebi, sledi svoji motivaciji za učenje, nihče ga ne priganja, naj se uči. Zato je pomembno, da ljudje ohranjajo radovednost ali vedoželjnost. Ukrepi državnih institucij za oblikovanje strategije razvoja Slovenije dajejo mladim splošno orientacijo in delno pogled v prihodnost, s čimer bodo lažje oblikovali svoje življenjske prioritete v skladu z razvojem. Ravno tako daje preoblikovanje visokošolskih programov po bolonjskem procesu mladim možnosti, da si pridobijo izobrazbo, ki bo bolj unikatna in konkurenčna na trgu delovne sile. Novi programi predvidevajo večji delež samostojnega dela študentov, več prakse, večje možnosti zaposlovanja in pridobivanje večjih kompetenc za opravljanje poklica. Vseživljenjsko izobraževanje pa mladostniku lahko pomaga tako pri oblikovanju lastnih prioritet kot tudi pri njihovi uresničitvi. Še več, s pomočjo stalnega izobraževanja se bodo mladi lahko vključevali v sooblikovanje strategije razvoja slovenske družbe, oblikovali cilje gospodarskega razvoja, razvoja slovenske družbe kot humane družbe in vstopili kot aktivni del prebivalstva.

Ogledali smo si le manjši segment vseživljenjskega izobraževanja v določenem življenjskem obdobju. Vseživljenjsko izobraževanje je prav tako pomembno pri ljudeh srednje starosti in tudi pri najstarejših. Vsi v družbi naj bi čim uspešneje sledili družbenemu, znanstvenemu in tehničnemu razvoju.

LITERATURA

- Cvetko, R. (2002). Razvijanje delovne kariere. Znanstveno-raziskovalno središče Koper in Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. Koper.
- Krajnc, A. (1992). Motivacija za izobraževanje. Delavska enotnost, str. 23–63.
- Mihejčak, V., idr. (2002). Mladina 2000, slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ljubljana: Ministrstvo

za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.

Raičević, L., idr. (2005). Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju [datoteka kodirne knjige]. Ljubljana: Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Arhiv družboslovnih podatkov [izdelava, distribucija].

Schein, H. E. (1985). *Career ancors. Trainer's Manual*, revised Edition. San Diego, California: University Associates, Inc.

Statistični letopis 2002, let. XLI. Kuhar De Domizio, A., Novak A. (ur.). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Ule, M. (2002). Fenomen dvajsetega stoletja. Mladina 2000, slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.

Zavod RS za zaposlovanje. (<http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>, 16. 9. 2004.)

¹ Paul Lengrand, »Introduction à l'éducation permanente«, UNESCO, 1970, prev. Pol Lanžran: Uvod u permanentno obrazovanje, Beogradski izdavačko-grafički zavod, 1976, ur. Ivan Colović, str. 23

² Opomba M. Petković.

³ Raičević, L. in skupina, *Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju (datoteka kodirne knjige)*. Ljubljana: Mladinsko informativno središče Slovenije: Univerza v Ljubljani. Arhiv družboslovnih podatkov [izdelava, distribucija], november 2005.

⁴ Raziskava, objavljena leta 2005, zajema populacijo v starosti od 12 do 17 let v petih mestnih in treh primestnih osnovnih šolah ter v šestih srednjih šolah v ljubljanski regiji. Skupaj je bilo anketiranih 760 oseb. Neposredna primerljivost podatkov je vprašljiva s stališča formulacije vprašanj. Tako na primer vprašanje o zdravju v raziskavi »Mladina 2000« ne zajema tudi stališča o socialni varnosti, ki pa je vključeno pri vprašanju o zdravju v raziskavi »Potrebe mladih po informacijah in sodelovanju«.

⁵ Mišljeno je formalno izobraževanje.

⁶ Ule, M., *Fenomen dvajsetega stoletja, Mladina 2000, slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*, str. 31.

⁷ Krajnc, A., *Motivacija za izobraževanje, Delavska enotnost*, 1992, str. 38.

⁸ Schein, H. E. (*Career ancors. Trainer's Manual, revised Edition*) meni, da se ponovno preverjanje ustreznosti poklica pri posameznikih pojavi po 40. letu starosti.